

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Disputatio I. Se Sponsalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

TRACTATUS V
D E
SPONSALIBUS
E T
MATRIMONIO

*H*ic est ultimus Summa nostra Theologica Tractatus, non modice utilitatis, quoad praxim praesertim. De ejus vero materia copiose & docte scripsit Thomas Sanchez. Post eum alii, signanter Basilius Pontius. Nos pro instituti nostri ratione succincte selectiora magisq; proficua solum trademus. Et primo quidem de Sponsalibus agere proposuimus, quod ipsa sint ordinarium Contractus, adeoque Sacramenti Matrimonii pambulum. Deinde quamvis de ipso Sacramento Matrimonii sit proprius hic locus tractandi, pariter tamen ea trademus more consueto, quae ipsum concernunt contractum, ab ipso Sacramento essentialiter praesuppositum.

DISPUTATIO PRIMÁ.

De Sponsalibus.

QUESTIO I.

Quid sint Sponsalia, qualiter contrahantur & obligent?

I. Sponsalia tripliciter accipiuntur.

Quia significant sponsalia de praesenti.

SPONSALIA tripliciter accipi solent. Primò, pro donis quae sponsis conferri solent, ut *1. Reg. 18.* Non habet Rex Sponsalia necesse, nisi tantum centum praepusia Philistinorum. Secundò pro ipso contractu Matrimonii, antequam accedat consummatio, & vocari solent Sponsalia de praesenti. Similiter ipsi contrahentes vocantur sponsi. Immo vulgò sic appellantur etiam post consummationem Matrimonii recens contracti, durante saltem solemnitate nuptiarum. Tertiò & u-

titatiùs Sponsalia accipiuntur pro contractu praevio ad Matrimonium, scilicet pro promissione Matrimonii, dicunturque Sponsalia de futuro. Ut enim tradit *Epistola L. 2. ff. de Sponsal.* Sponsalia dicta sunt a spondendo. Nam moris fuit Veteribus stipulari & spondere sibi uxores futuras. Unde (ut dicitur *Lege 3. eod. Tit.*) & sponsi sponsaque appellatio nata est. Et quidem pater, aut is qui puellam viro spondebat, sponsus, quae spondebatur, sponsa, si despondebatur, sponsus vocabatur. Quamvis etiam tertius sponsor non interveniat, adhuc se sibi alterutrum spondentes rectè sponsus & sponsa vocabantur. De Sponsalibus tertio modo sumptis hic est sermo.

Solent autem Sponsalia definiiri futura- rum nuptiarum, aut tua promissio seu spon- sio. Su-

fio. Sumitur ex L. 1. ff. de Sponsal. ubi dicuntur mentio & repromissio nuptiarum futurarum. Quare constat apud omnes Sponsalia esse contractum onerosum, adeoque exigere utroque seu in singulis contrahentium æquam aut mutuam obligationem. Ideoque parte nolente repromittere non subsistit obligatio prioris. Estque hæc mens præsumenda, nisi constet de contraria. Alioquin ex intentione spondentis potest hæc obligatio claudicare, ut (si ita vellet, idque satis exprimeret) ipse se obligaret atque reciproca obligatione partis: quidquid dicat Vasquez d. 4. de Matrim. c. 3. & quidam alii. Si enim possit quis se obligare per liberalem & gratuitam promissionem ad aliquid aliud; cur non ad Matrimonium? Sic namque posset quis liberaliter promittendo se obligare ad vendendum alteri domum, etsi hic non se obliget vicissim ad emendum. Sic fatente ipso Vasquez supra deflorator virginis sub spe conjugii tenetur eam ducere; ad quod tamen ipsa non tenetur. Immo fatetur, quod promittens alteri Matrimonium, concessio tempore ad deliberandum, obligetur illud tempus expectare, nec possit interea promissionem revocare, & tamen altera non tenetur.

Eadem ratione posset fieri promissio, etiam utrumque, sub solo veniali, vel tantum ad penam: nam conditio obligationis pendet ex voluntate contrahentium. Sicut etiam potest legislator in materia gravi leviter vel ad solam penam obligare. Et magis ad propositum potest quis materiam gravem sic voveri seu promittere Deo.

Tamen ejusmodi promissiones non sunt vera Sponsalia, nec incurrunt impedimentum dirimens publicæ honestatis: quia non sunt promissiones onerosæ reciproca, obligantes saltem secundum capacitatem & naturam materiæ: de quibus solum agitur, dum de Sponsalibus est sermo.

Sed adhuc dubitari posset, an acceptatio promissionis Matrimonii factæ ordinatio modo & sensu, censetur esse eo ipso repromissio. Affirmat Vasquez supra & Basilius Pontius l. 12. de Matrim. cap. 4. num. 2. Perique alii negant, ob hoc, quod acceptatio sit tantum admissio fidei alterius; quæ non est eo ipso reciproca fidei datio, quin immo potest esse, cum expressa voluntate contraria. Verum restat apud me difficultas in favorem prioris sententiæ, quod etsi dari possit promissio Matrimonii gratuita, cujus proinde acceptatio non sit repromissio, tamen promissio sponsalitia, aut quæ ordinariè fit, de se sit onerosa, q. d. Promitto, ut promittas. Sicut etsi donatio sit contractus gratuitus, tamen contractus innominatus, Do, ut des, est ex natura sua mutuus & onerosus; non minus, quam venditio, quæ est donatio mercis pro pretio.

Unde sicut acceptatio venditionis, eo ipso est emptio, & acceptatio contractus innominati Do, ut des, est reciproca datio; sic videtur debere acceptatio promissionis onerosæ, quæ nascitur tali mente fieri, censeri similiter repromissio; nisi modus acceptandi contrarium mentem significet. Quo casu consequenter promissio non habet vires obligandi ipsum promittentem, qui (ut supponitur) non gratuitam, sed onerosam promissionem facere intendit.

Imitantur autem Sponsalia naturam Matrimonii in hoc, quod sint unius cum una determinata. Unde si quis communitati puellarum promittat se ducturum unam ex illis, & hæc repromittant, non sunt vera sponsalia, nec inducitur impedimentum publicæ honestatis. Patet ex c. Unico de Sponsal. in 6. Tali autem casu electio est penes ipsum promissorem, sicut in quacunque alia promissione alternativa, juxta Reg. in alternativis 70. Juris in 6. & L. Plerumque ff. de Jure dotium. Quare si promissio inceperit à parte puellarum, electio est penes patrem, debetque repromittens ducere quam pater determinat: si inceperit à sponso, electio est penes ipsum. Positâ verò electione statim inducitur publica honestas: cum tunc promissio fiat absoluta & determinata; sicut dum purificatur conditio in promissione conditionata. Teneturque electioni consentire ea, quæ eligitur: cum singulæ fecerint repromissionem, ut supponitur.

Sponsalia porro iniri posse sub conditione futura, instar aliarum promissionum indubitatum est. Et quidem pendente conditione non obligant, nisi ad hoc, ut expectetur conditionis eventus, & sine justa causa alteruter interim non resiliat alterâ parte invitâ. Neque etiam oritur interea impedimentum publicæ honestatis c. 1. de Sponsal. in 6.

Impletâ tamen conditione, etsi non sciatur quò sit impleta, perficiuntur sponsalia, quàmvis etiam non accedat novus consensus; adeoque eo ipso resultat impedimentum publicæ honestatis, ut ex c. vit. satis colligitur: nam hoc ipso transit contractus in absolutum, uti propositio conditionata sic transit in absolutam. Neque contradicunt etiam ii Doctores, qui alioquin in Matrimonio conditionato requirunt consensum novum, ob speciales difficultates in sponsalibus locum non habentes.

Eodem modo sponsalia etiam ante eventum conditionis fiunt absoluta, statim five eo ipso, quo sponsi à conditione recedunt, non aliter, quàm si conditio ab initio non fuisset apposta.

Dubatur autem, an habentes impedimentum canonicum, v. g. consanguinitatis vel affinitatis, si dicant, Promitto, me tecum initurum Matrimonium, si Pontifex dispensat

Si sit promissio sponsalitia aebet se unius cum una determinata.

Cujus sit electio in casu promissionis succedat unam de filiabus famulicæ.

Electio possit exurgunt sponsalia.

Sponsalia suo conditione iniri ad quid obligent.

Impletâ conditione transit in absolutum eo ipso.

Vis etiam, si sponsi à conditione recedant.

7.

Inita inter
impeditos
sub conditi-
one, si Papa
dispensaverit,
valens
probabiliter,
obtenet à dis-
pensatione.

Probatur,

Es simul oc-
curritur
objectioni.

8.
Aliis obje-
ctionibus
satisfit.

9.
Quid cen-
sandum de
sponsalibus
invis sub
conditione
turpi aut
impossibili.

dispensaverit; contrahant sponsalia, quæ va-
leant, dispensatione impetrata? *Henriquez*,
Barbosa, & plures alii censent non valere,
& integrum esse partibus, tam ante, quam
post dispensationem, resiliere: idque proba-
bile putat *Sanchez* l. 5. d. 5. num. 5. At proba-
bilis est valere, nec posse unam partem in-
vitâ alterâ resiliere, ut docent plurimi apud
Sanchez sup. num. 12. Ratio est: quia est pro-
missio de re licita & possibili, ac inter fide-
les consueta; quæ etiam posset firmari ju-
ramento, utique obligatorio, dum respicit
rem licitam. Deinde quia conditio pendens
à voluntate principis non debet censerî im-
possibilis (ut supponunt alii pro fundamen-
to suæ conclusionis) quando princeps po-
test, aut saltem solet aliquando eam pone-
re. Unde posita dispensatione sponsalia sunt
pura, & pariunt impedimentum publicæ
honestatis.

Nec obstat, quod malit Ecclesia dispen-
sationem non peti: quia mavult id quidem
per se loquendo; maximè tamen vult, ut id
fiat, dum quis se legitime obligavit. Uti id
mallet, si ego v. g. promississem alteri pete-
re pro ipsa rationabilem dispensationem: ad
quod sanè vi promissionis obligarer. Unde
etiam Ecclesia urgeret per se loquendo ta-
les ad implendum promissum & conditio-
nem: nisi hanc facere mallet impossibilem,
negando dispensationem.

Non obstat etiam, quod possit quis post
promissionem sub tali conditione factam
non petere dispensationem in voto Religio-
nis: quia semper manet potestas transeundi
ad statum altiorem; unde etiam post spon-
salia absolute inita posset votum illud de
novo emitte. Idem multi censent de voto
simplicis castitatis. Verùm sicut probabiliter
iuxta infra dicenda hoc votum non dis-
solvit sponsalia contracta, neque post illa li-
cité emittitur; sic non videtur obesse valo-
ri sponsalium initorum sub conditione, si
Papa dispensaverit, in casu videlicet, quo ju-
sta subesset causa dispensandi; quæ ad hoc
ut dispensatio foret valida, requiritur.

Quod si sponsalia ineanur sub conditio-
ne de futuro turpi vel impossibili, juxta sa-
tis communem sententiam, ejusmodi con-
ditio habenda est pro non adjecta: adeoque
ipsa absolute obligant. Verùm existimo
standum esse contrahentium intentioni; a-
deoque sponsalia contracta sub conditione
impossibili serio apposita nullatenus valere:
contracta verò sub conditione turpi non o-
bligare quidem ante eventum conditio-
nis, sed solum post conditionem im-
pletam oriri obligationem & impedi-
mentum publicæ honestatis, si partes an-
te non resilierint. Ita *Rebellus*, *Basiliius Pon-
zius* & alii. Ratio est: quia hæ conditiones
non rejiciuntur ex natura rei in contracti-
bus: quinimmo ex natura rei conditio im-
possibilis contractui adjecta illam vitiat, tur-

pis verò obligationem suspendit. Neque et-
iam rejiciuntur ex jure positivo. Nam *San-
chez*, *fin. de conditionibus apposis* (quod solum alle-
gatur) tantum est sermo de contractu ma-
trimoniali, nec debet necessariò extendi ad
contractum sponsalium. Deinde (ut alias
explicationes omittam) solum loquitur
quoad præsumptionem fori externi, sal-
tem quando est dubium, an conditio fuerit
serio, an joco apposita.

Quod ad obligationem sponsalium atti-
net, certum est apud Omnes, eam esse gra-
vem & sub mortali. Ratio est: quia etiam si
promissio simplex seu gratuita non obliga-
ret graviter (ut Varii putant) certum ta-
men est, graviter in materia gravi obligare
contractum promissorium mutuum & o-
nerosum, qualis hic est. Quod si in con-
tractu sponsalium tempus inveniendi Matri-
monii sit determinatum; non potest ultra
illud cessante causâ juxta Matrimonium
differri, nisi partes consentiant. Quod si
tempus non sit determinatum, non licet
differre ultra tempus ordinarium in talis re-
gione. Si pars alterutra nolit sponsalia legi-
time contracta implere, potest cogi per judi-
cem: cum pars ex justitia ad implendum o-
bligetur. Idemque patet ex *l. Ex Literis Sil-
vani* 10. de Sponsal. ubi licet agatur de spon-
saliis juratis, idem tamen videtur de non
juratis, quidquid aliqui sine sufficienti ra-
tione distinguunt. Quia tamen coactio dif-
ficiles solet habere exitus, pars implere
nolens potius est monenda, quam cogenda,
ut dicitur c. *Requisit* eod. tit. Unde si gravi-
ora mala merito timeantur, erit præsentis
judicis à coactione desistere, immo (ut ait
Præpositus q. 9. dub. 2. §. 3. consultus erit, ob-
stinatè nolentem adimplere sponsalia à cen-
sura jam inflicta absolvere. Videtur autem
id remittendum arbitrio judicis: qui alio-
quin in rigore loquendo omnino potest et-
iam nolentem per poenas compellere, ma-
ximè quando sponsalia fuerunt jurata.

Petes: An sponsus de futuro ratione Spon-
salium sint licita oscula aliique tactus, &
plexus? Resp. in primis tactus impu-
cos esse sponsis omnino illicitos, *Bit* cer-
tum apud omnes: quia sunt per se nimis tur-
pes, & nimis propinqua dispositio ad copu-
lam, quæ tunc eis non licet. Deinde tactus
alioquin honesti, oscula & plexus, si
queratur delectatio ex illis surgens et si
sint in sponsis venialia, tamen juxta valde
multos Doctores non sunt mortalia, sed
saltem pollutionis aut fornicationis peri-
culo. Addunt Nonnulli, dummodo non fi-
ant cum notabili commotione carnis; eò
quod sic valde accedant & propinquant ad
copulam. Ratio assignari potest: quia sicut
sponsalia sunt quedam inchoatio Matrimo-
nii, sic videntur licitos facere tactus, qui
sunt remota quedam copulæ inchoatio.

Nihilominus contrarium est tutius & re-
netur.

tenendum, scilicet sponsis nullos actus vel oscula magis licere, quam aliis, sed illa solum, quae honestas & amor mutuus fovendus requirant. Ad quem proinde finem licite adhibentur, quantumvis inde carnis commotio sequatur, si non adsit periculum consensûs in veream delectatione. Ratio est, quod ipsi, uti & aliis quibuscumque in tali statu illicita sit copula, adeoque etiam venereæ ad illam dispositiones. Deinde inchoatio contractûs non tribuit jus ad usum rei, de qua est contractûs.

QUÆSTIO II.

Qualem Consensum requirant Sponsalia, & qualiter expressum?

AD Sponsalia non sufficit in primis factus consensus, etsi factus sit merè interna, sed requiritur voluntas seriò promittendi, adeoque se obligandi. Ita plerique Doctores contra Valquez, Basilium Pontium & quosdam alios existimantes sufficere in contractibus humanis, (excepto Matrimonio) intentionem veram debitam, dum actiones externæ heteroqui clamant negotium seriò peragi: eò quod tales contractus humani humano modo celebrati sufficiant ad transferendum jus in alterum: sint autem taliter celebrati, eo ipso quod v.g. verba promissionis sunt spontaneè expressa cù reliquis sensibiliter requisitis ad celebrandum talem contractum.

Sed hi Auctores manifestè petunt principium. Hoc enim ipsum contendimus ad translationem juris mediante contractu non sufficere, si desit interna transferenti intentio. Nam cum obligatio consequens promissionem aut alios contractus non imponatur à superiore, aut ab extrinseco, sed oritur ex propria voluntate promittentis seu contrahentis, hæc deficiente non subsistit obligatio seu valor in foro interno. Prout ideoque similiter in voto seu promissionis Deo facta, etiam per solemnem professionem, requiritur interna & vera intentio. Quæ etiam adeò necessaria est ad alios actus humani convictus, v.g. Sacramenta & Sacrificium, ut his obsit fictio, etsi merè interna, ne valeant. Quemadmodum quoque interna legislatoris intentio ad obligationem inducendam sic requiritur, ut ea deficiente non ponatur, eidemque proportionetur obligationis gravitas vel levitas. Denique consensus debitus non est verus consensus: jura autem constanter requirunt in pactis verum & mutuum animorum consensus; immo L. 1. ff. de Pactis & alibi pactio seu pactum describitur, duorum vel plurium consensus. Potuisset quidem defectus interni consensûs in con-

tractibus, Matrimonio excepto, quodam sensu per dominium altum Reipublice suppleri: non constat tamen id esse factum; minus autem, ut sine eo staret verus contractus; quod quidem postremum Republica facere non posset.

Aliud est de detractone; ad quam planè satis est prolatio verborum manifestantium crimen proximi; adeoque non requiritur intentio distincta à voluntate liberè proferendi verba: quæ sola ingerunt audienti notitiam existimationis bonæ destruitivam. Similiter obligatur quidem promittens habere animum conformem verbis, dum verba profert; sicut aliquid asserens debet ex supposito asserere conforme objecto & suæ opinioni, ne aut falsum dicat, aut mentiatur: si tamen jam fictè loutus sit sive promiserit, obligatio non sequitur.

Et quidem graviter in præsentī obligatur ad habendam mentem conformem verbis; utpote decipiens alioquin proximum in re gravi. Quod cessat dum fictionem suam satis prodit. Excipe etiam, quando vi vel metu cogitur fingere, sicque ad evadendam injuriam sibi illatam, damnumque consequens, verba profert tantum exterius. Unde (ut Varii notant) ne veniale quidem erit, si justa æquivocatio accedat. Quare qui cum indebita fictione interna promisit alteri Matrimonium, hæc seriò repromittente, obligatur ad evitanda seu reparanda damna vel scandala, & quatenus in hunc finem foret necessarium, teneretur eam ducere. Unde si sit femina malæ famæ, quæ proinde nullum damnum patitur, non obligatur fictè promittens eam ducere, sed satisfaciet solvendo pretium copulæ, si illa femina consueverat usuram corporis sui pro pretio concedere.

Debet quoque promissio sponsalitia esse externa, sufficiensque ad denotandam veram promissionem: adeò ut non valeat si signa exteriora non satis significant sive exprimant invicem mutuum interiorum consensus: prout in simili casu etiam non valeret matrimonium aut alius contractus humanus. Nec aliqua verba determinata requiruntur, sed sufficiunt quælibet, quæ præfatum consensus satis exprimant ipsis contrahentibus, tamen aliis non significant. Quamvis in foro externo standum sit communi verborum intelligentiæ, & sensui, quem solent rectè intelligentibus generare, juxta c. Ex litteris 7. de Sponsalibus & omnes Doctores. Quod locum habet, etiam si dubitetur de intentione & consensu: nam etiam tunc sententia ferenda est in favorem Sponsalium & Matrimonii juxta verborum tenorem, ut rectè probat Sanchez l. 1. d. 9. num. 13. Si autem & ipsa verba seu signa expressiva consensûs sint dubia, sic ut ne quidem attentis parti-

13. Occurritur objectionibus.

14. Contractus sponsalia graviter peccant fingendo.

15. Promissio sponsalitia debet esse sufficienter expressa.

Qualiter sit standum communi verborum intelligentiæ.

Qualiter
interpretati-
oni ipso-
rum profe-
rentium.

cularibus circumstantiis satis queat constare de sensu, utrimque ambiguo, standum videtur interpretationi profertentium, etiam in foro externo: quia dum verba utriusque sensum possunt recipere, credendum est, quod quisque explicaverit. Si verò & ipse profertens tunc sit dubius de suo sensu, non debet se habere pro obligato: quia est in possessione libertatis; & in obscuris minimum est sequendum. Deinde in hoc casu non adest externum signum sufficienter expressivum interioris consensûs; quod æquè necessarium est ad contractûs obligationem, sicuti ipse interior consensus.

16.
Varia spon-
salium for-
mula alle-
gantur.

Verba porrò denotantia sufficienter promissionem & obligationem sunt v. g. Promitto, Me obligo, Do tibi fidem meam, Habeas me pro infido, pro infami, pro proditore, nisi te ducam, Sub fide mea te ducam; & si quæ sint similia. Si dicat, Non ducam aliam nisi te, quàm te, præter te, sensus est exclusivus de aliis ducendis; vel ad summum conditionalis affirmativus de ducenda tali, si aliquam ducat, juxta Covarruvias, Sanchez, Pontium & alios. Sed verba ista importare per se sensum affirmativum & absolutum de ducenda tali, & negativum de aliis, ob regulam, secundum quam exponitur propositio exceptiva, v. g. Nullus currit nisi Petrus, id est, Petrus currit, & alii non currunt: censent Petrus & Bartholomæus Ledesma & alii. Proinde esse ambiguum resolvit Aversa quæst. 8. sect. 3. Ubi etiam docet hæc verba, Accipiam seu ducam te in conjugem meam, in præsentia materia haberi ex communi sensu tamquam promissiva & obligatoria; nisi aliud constet ex circumstantiis aut explicatione partium. Ideoque tamquam verba consueta ad perficiendum sponsalia, adferuntur à D. Thoma 4. dist. 27. q. 2. art. 1. In rigore tamen satis verificantur in simplici proposito, q. d. Intendo seu propono ducere te.

17.
Qua signa
à verbis dis-
tincta suf-
ficiant.

Inter alia signa sufficientia ad sponsalia sunt, porrigere & tangere invicem manus in signum datæ fidei, immissio annuli in digitum in eundem finem, missio & acceptatio munerum juxta morem sponsorum, præcedente tractatu matrimonii. Item quando filii præsentem, parentibus aut tutoribus eorum nomine promittentibus, tacent & non contradicunt, ex c. Vnic. de Spon. impub. in 6. Idem censetur signum sufficiens, quando filii absentes, aut tunc infantes, postea advenientes, aut septennium complentes, id expressè vel tacitè ratificant, ut habetur c. Vnic. cit. Quæ tacita ratificatio fiet quoque per alia signa, v. g. cohabitationem, visitationem, amplexus & oscula, si se sponfos appellent, vel per similia inter sponfos consueta. Fieri quoque per solam taciturnitatem, quando filii ab iisdem parentibus ediscunt promissionem pro iis factam, admittit Covinck d. 21. dub. 3. num. 39.

Potes, an si impuberes attentent contra- here matrimonium per verba de præsentia, Contrahere matrimonium istud saltem habeat vim sponsalium? Resp. Affirm. ex c. Tua nobis de Sponsal. impub. ibi: Procul dubio inter eos non conjugium, sed sponsalia contracta fuerunt. Et c. unic. eod. tit. in 6. ibi: Idem si pubes & impubes vel duo impuberes..... per verba contractaverint de præsentia: Sponsalia enim illa juris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro. Et infra: Per dictum tamen contractum, qui valuit ut potuit, non sicuti agebat, in publica honestatis iustitia est inane. Quod adeo verum est, ut etiam si inretur clandestine, adhuc haberet vim sponsalium. Ratio est: quia contractus ille solum est sponsalitiuus; Sponsalia autem clandestina, etiam post Tridentinum, non sunt invalida. Quare Trident. sess. 24. c. 1. decernens matrimonia clandestina esse irrita, tantum agit de matrimoniis alioquin validis; matrimonium autem impuberum tum non erat validum in ratione matrimonii, sed tantum sponsalium. Unde sic declararunt Cardinales, ut ex Rebello refert Præpositus quæstione 4. dub. 5.

Verum quia è contra Tridentinum supra ejusmodi contractus à puberibus clandestinè initos decernit esse irritos & nullos, ipsosque contrahentes ad sic contrahendum omnino reddit inhabiles, Rodriguez, Sanchez, Præpositus supra & alii passim existimant, matrimonium clandestinum puberum ne quidem habere vim sponsalium. Pro quo etiam adfertur Declaratio Cardinalium ad locum Tridentini citatum, & Matrimonium contractum coram testibus. Præterea jus id nullibi ordinat. Insuper contractus, qui non valet ut fit, ad hoc ut valeat eo modo quo valere potest, non debet inagere defectum ex parte formæ, sed solum ex parte causæ efficientis, ut cum Barolo & aliis probat Sanchez lib. 1. dispus. 20. Immo non currit, quando jus resistit contractui, etiam si sit alioquin servata forma legitima arg. c. Quod in dubiis, De renuntiat. & probat Sanchez supra. Matrimonium autem clandestinum puberum deficit ex parte formæ, etique jus omnino resistit, ut patet ex Tridentino supra. Quare etiam Judices in foro externo nul- lum jus sponsalitiuum ex tali contractu relinqui arbitrarentur. Addunt nonnulli (& probabile censet Præpositus quæst. 4. dub. 5. num. 27.) ne quidem impuberes ex contractu matrimonii obligari velut ex sponsalibus propriè dictis, sed tamquam talibus juris interpretatione, quatenus jus statuit, inde oriri publicam honestatem, ac ipsos impuberes à contractu præfatto non posse ante annos pubertatis etiam mutuo consensu resilire. Jus autem simile effectum contractui matrimoniali puberum, si sit invalidus, non adscribit. De cetero difficile mihi apparet (quod tamen aliis judicandum relinquo) in contractu matrimoniali seu

seu consensu invalido de presenti involvi-
tate eo ipso velut ex natura rei promissio-
nem de futuro valide contrahendi: cum
promissio matrimonii sit planè alius actus,
alterius objecti; fiatque per distinctum
omnino consensum: ex natura verò rei ac-
tus invalidus prout agitur, valeat quidem
abeat, quantum valere potest idem actus,
non autem quantum alius actus. Ob quod
deus invalidè alteri agrum non censetur
obligatus veluti ex promissione inclusa
postea facere validam donationem.

QUÆSTIO III.

De Libertate, Aetate, & Solemnitate requisita ad Sponsalia.

PRIMò requiritur ad sponsalia delibera-
tio & libertas indifferentiæ in mate-
ria proportionata sufficiens ad moraliter
peccandum, ut apud omnes est indubita-
tum. Error autem five dolus, si versetur
circa substantiam contractus, inducit irri-
tat illum ipso facto, uti ceteros contractus.
Si verò versetur circa qualitatem sufficien-
tem ad rescidenda sponsalia, manet penes
errantem seu deceptam facultas ea rescin-
dendi. Immo *Aversa* q. 8. *sect. 4.* & plures
alii censent etiam tunc esse ipso facto irrita
ex *l. Et eleganter ff. de Dolo.* Sed non satis solide,
attento exemplo aliorum contractuum,
immo ipsius matrimonii. Quare leges a-
perte dant actionem ex contractu per do-
lum alterius inuito ubi autem datur actio,
contractus valet. Neque urget Lex in op-
positum adducta: agitur enim in ea de mi-
norenni per dolum decepto ut venderet
servum; cuius contractus, quo absque de-
creto iudicis non talem alienat, est omnino
nullus. *In causa cognitione 2. §. item relatum*
ff. de minoribus. Et quidem agitur de emp-
tione, cui causam dederat dolus tertii: quo
casu utique non est irrita in aliis; sed tan-
tum in minorenni ob defectum decreti.
Præterea ipse *Aversa* fatetur sponsalia non
esse ipso facto irrita (utpote quod nullà le-
ge est cautum) sed tantum iustè rescindi-
bilia, quando pars contrahens non decepit,
sed alter suâ imprudentiâ aut ignorantia
deceptus est. Similiter non censeri irrita,
quando alter dolo aut errore, qui suberat,
non est inductus; sed paratus erat inire spon-
salia etiam cognita veritate. Qui error seu
ignorantia à Juristis dicitur concomitans,
quia non est causa operis. Si quis verò du-
bitet, an si scivisset veritatem, voluisset
contrahere, & causa tam gravis adest, quæ
ad dissolvenda sponsalia sufficiat; is (in-
quam) nisi sit certus de voluntate contra-
ria, eo ipso debet se habere velut indu-
ctum tali dolo aut errore ad contrahen-
dum; sequè aliàs non fuisse contracturum.

Quare dolo seu errore detecto potest de-
ceptus à Sponsalibus rescilire.

De metu gravi injustè incusso videtur
communis sententia Doctorum, eum spon-
salia reddere ipso facto irrita, argumento
ipsius matrimonii, quòd talis metus reddit
irritum. Quod Doctores passim ampliant,
etsi fuissent juramento firmata, ita ut nec
opus sit relaxatione juramenti. Et quidem
in hoc ipso apparet quædam repugnantia,
ut quis metu coactus promittere & jura-
re futurum matrimonium, tali promissione
& juramento obligetur se ipsâ contrahere
matrimonium, quod ex hujusmodi metu
celebratum foret invalidum. Ad quod et-
iam communiter allegatur *e. Ex litteris, de*
Despons. impub. ubi *Vribanus III.* de puella,
quæ jurata fuerat & desponsata impuberi,
irrita tamen minis parentum impulsâ, re-
scribit Archiepiscopo Pisano: *Ei accipiendi*
alium virum liberam tribuas facultatem, non
expectatâ necessariò, ut præmittitur, alte-
rius pubertate. Inde tamen non sumitur
firmum argumentum: tum quia posset hoc
jus explicari de irritatione faciendâ per ju-
dicem. Tum quia jus allegatum fortè lo-
quitur de sponsalibus metu contractis per
verba de presenti inter puberem puellam
& impuberem masculum (ut explicat *Di-*
castillo d. 1. dub. 22.) tale enim matrimonium
non transit in sponsalia de futuro; sed illud
tantum, quod nisi obtaret ætas, foret ex
parte consensûs validum matrimonium;
cui soli jus tribuit vim sponsalium. Quem-
admodum etiam matrimonium puberum
metu contractum, non haberet vim spon-
salium, esto alioquin hæc metu contracta
forent valida. Sunt nihilominus varii Do-
ctores (inter quos *Lessius l. 2. de Instir. cap.*
17. num. 37. & *Sylvius q. 47. Supplem. art. 3.*
questio 1. alios citans) qui sponsalia metu
contracta censent irritabilia quidem, non
tamen ipso facto irrita. Quæ proinde in-
ducerent impedimentum duplici honestatis:
etsi hoc quoque putet *Lessius* negari
posse.

Ex dictis consequens est per hujusmodi
sponsalia non induci impedimentum pu-
blicæ honestatis. Quod tamen inducitur,
si metus sit levis; ex quo si fiant sponsalia,
non sunt ipso facto irrita. Quàmvis etiam
hæc possint rescindi; & quidem juxta *Sax-*
thæ l. 4. d. 19. num. 6. & alios, propriâ au-
thoritate metum passi, etsi alioquin in foro
externo non competat ei actio vel excep-
tio: quia & metum incutiens tenetur in
conscientia relaxare fidem metu extortam,
& ipse metum passus, potest eam sibi re-
sumere.

Secundò jure naturæ ad contrahenda
sponsalia non requiritur certa ætas, sed
sufficit usus rationis, ut patet. At jure
Ecclesiastico ad eorum valorem requiri-
tur septennium completum. Patet ex

21.
Metus gra-
vis injustè
non irritat
ipso facto.

22.
Quid de
metu levi.

23.
Iure Eccl-
siastico ad
contrahenda
sponsalia
requiritur
Litte-

Litteras & c. Accedit, & c. Ad dissolvendum de Sponsal. impub. & cap. unic. eod. tit. in 6. ubi etiam declaratur citius non incurri impedimentum publicæ honestatis. Sufficit autem diem, quo annus septimus completur, esse inchoatum; prout ad testamenta conficienda sufficit ultimum diem ætatis requisitæ esse inchoatum l. Qua ætat. ff. de Testam. adeoque potius in favorabilibus, quibusmodi sunt sponsalia aut matrimonium. Assignatur porro septennium completum, et quod tunc communiter præri sint compotes sufficientis usû rationis. Si qui hebetioris ingenii ætate illâ necdum sint eo præditi, sunt quoque incapaces sponsalium, ut patet. Tamen nisi id probetur, forum externum præsumet contrarium.

24.
An citius
contracta
valeant,
prudentiâ
supplente
ætatem,

Resolvitur,
quod non.

An verò sponsalia contracta ante septennium sint valida, quando prudentia seu malitia supplet ætatem, variant Doctores. Affirmat probabiliter Sanchez lib. 1. d. 16. num. 9. & plures alii, eò quod causa invalidationis sit defectus consensus deliberati, scilicet præsumptus; ut colligitur ex c. unic. de Sponsal. impub. in 6. Negat Præpositus quest. 9. dub. 2. & plurimi alii. Idque videtur iuribus conformius, quæ absolute declarant sponsalia citius contracta esse irrita: nec sollicitè inquirunt de capacitate usû rationis; quod aliàs necesse foret, præsertim in ætate septennio vicina: uti idcirco indagatur potentia ad copulam id proximis pubertati, in quibus declarant jura malitiam supplere ætatem quoad contractionem matrimonii: quod etiam nullibi declarant de sponsalibus.

25.
Satisfit fun-
damento
opposita
sententia.

Ad fundamentum alterius opinionis dico, quod præsumptus defectus deliberati consensus in minori ætate sit quidem ratio legis, sed talis, ut propterea generaliter ipsa ordinet numquam sponsalia valere. Neque enim defectum istum præsumit in singulis casibus, sic ut si in illis præsumptio nitatur falsitate, lex cesset; sed saltem præsumit, ordinariè & regulariter illum natum esse deficere: ideoque certum pro incerto eligens facit minores septennio inhabiles ad contrahendum sponsalia, & publicam honestatem. Sic enim ob periculum natum subesse sæpè prohibetur generaliter, etiam sub poena nullitatis, aliquid fieri. Aliud est de matrimonio: quia jus ibi hoc declarat & vult; hic non, sed potius declarat oppositum. Ut proinde locum non habeat, quod ex l. Oratio ff. de Sponsal. nonnulli arguunt, decreta de matrimonio tacitè extendi ad sponsalia. Quod alioquin etiam apertè absurdum est, si generaliter intelligatur. In l. cit. verò solum dicitur, quod interdicto aliquibus matrimonio, censeantur iisdem interdicta sponsalia inter se ineunda; utpote quæ forent promissio rei simpliciter inhibita, scilicet matrimonii inter se ineundi.

Explicatur
l. Oratio
ff. de Spon-
sal.

Obiicit quoque posset l. In Sponsal. d. 1. ff. de Sponsal. quæ sic habet: In sponsalibus contrahentis ætas contrahendum definita non est, ut in matrimonio. Quapropter & a primordio ætatis sponsalia effici possunt, si modo id fieri ab utraque persona intelligatur. Id est, si non sint minores, quam septem annis. Sed facile respondetur eam Glossa ibi. eadem, quod non sit definita certa ætas, ut in matrimonio, id est eadem, quæ in matrimonio. Deinde non ut in matrimonio: quia minor est in illo definita ætas pro feminis, quam pro viris, qui seriùs pubescunt; in sponsalibus autem pro utrisque æqualis. Posteriora verba explicantur per illa, si non sint minores quam septem annis. Quod clariùs est expressum postea in Canonibus, quibus est magis deferendum in hæc: quidquid iuriscivile vetus decreverit. Denique si ob hebes ingenium non sit adhuc plenus usû rationis, equidem non valerent sponsalia. Propter hoc tamen non contingit deficere valorem matrimonii in ætate definita, nisi quis esset amens.

Tertio ad valorem sponsalium non requiritur præsentia Parochi aut ullius testis, sed videntur etiam clandestinè contracta. Ita communiter Doctores: quia sine tali præsentia valebant ante Tridentinum; ipsi autem nihil circa sponsalia innovavit, cum solum loqueretur de matrimonio clandestino. Forma quidem una decreti apud Palavicinum l. 22. Hist. Trid. c. 4. n. 4. expresserat quoque Sponsalia clandestina: verum in forma postmodum à Concilio probata id studio est prætermisum. Idem sæpiùs declarat in Congregatio Cardinalium, ut patet ad sess. 24. c. 1. de Reform. matrim. Immo sponsalia sic inita esse licita, docent Doctores passim cum Sanchez lib. 1. d. 13. contra nonnullos, quia nec sunt illicita iure naturæ: nec etiam inveniuntur prohibita ullo iure positivo. Quæ etiam passim secretò contrahuntur, et si postea renouentur aut notificentur coram Parocho, ut de obligatione constet in facie Ecclesiæ.

Observa tamen, quod Præpositus quest. 9. dub. 5. censeat quidem non requiri præsentiam Parochi, videri tamen grave peccatum, si nequidem unus testis interfit; idque ob mala, quæ sequi aliàs possent: nam v. g. non posset detegi impedimentum publicæ honestatis, non posset fidem frangens ab Ecclesia cogi. Sed ista ratio probaret esse illicita iure naturæ, sicut de facto. Immo id sequeretur potius de ipso matrimonio clandestino; idem quoque sequeretur de omnibus aliis contractibus. Denique non potest detegi Ecclesiæ impedimentum affinitatis ex copula sine teste habita & c. adeoque apponit Ecclesia impedimentum dirimens actioni, de qua non potest Ecclesiæ constare.

Quarto denique hic restat inquirendum, an poenæ vel arrhæ Sponsalibus apponi deprecantur.

queant. Et quidem quoad poenas laes con-
stat adjectionem earum non esse irritam
vel illicitam jure naturæ. Deinde etiam
constat poenam appositam non debere sol-
vi ab eo, qui ex justa causa resilit. Deni-
que satis conveniunt Doctores, quod ap-
positio poenæ non sit grave peccatum, sed
ad summum veniale juxta multos: quàm-
vis pauci velint esse mortale. Sed difficul-
tas est, an poena sit solvenda ab eo, qui fidem
sine justa causa violat?

Respondeo attento jure communi alem
in neutro foro debere solvi. Ita communi-
ter Doctores contra *Cominck d. 22. dub. 5.*
quem sequitur *Diana & alii* quidam recen-
tiores. Probatur ex *L. Titia ff. de Verborum*
obligat. & præcipue ex *L. Mulier §. C. de Spons.*
Item ex jure Canonico *c. Gemma, de Sponsal.*
ubi etsi agatur de sponsalium invalido-
rum, à quibus justè poterat resiliiri; tamen
Pontifex non fundat decisionem suam in
hoc, sed in appositione poenæ generaliter
inhibita; & allegat rationem generalem,
scilicet quod Matrimonia debeant esse li-
bera?

Dices I. Legi *Mulier* est derogatum per
Novellam 18. Leonis Imperatoris. Resp.
Novellas ipsius Imperatoris non obligant.
teste Interprete earumdem in proœmio;
immo ne quidem ipsius Leonis tempore
fuisse receptas, adeò ut nihil virium ha-
beant, arg. *L. De quibus ff. de Leg. ait Zoefius in*
Decretales Tit. de Sponsal. numero 82.

Dices II. Saltem dici potest, per leges
solum rejici poenam solvendam à justè re-
siliente. Resp. leges loqui generaliter, & ita
semper intellectas esse. Deinde *L. Mulier*
rejecit appositio poenæ, quando permit-
titur appositio arrharum; & tamen hæ non
permittuntur, nisi in quantum pars resilit
sine justa causa, ergo etiam pro tunc rejici-
tur poena.

Nota hinc Arrham nihil esse aliud, quàm
pignus, quod in contractu unus contrahen-
tium ipso facto dat alteri in signum com-
plendi contractum, quodque dans perdit si
à contractu resiliat; si autem resiliat reci-
piens restituit illud, & insuper æquivalens,
aut etiam, si ita conventum sit, in triplum
aut quadruplum, computatâ ipsâ arrhâ, &
non ultra, nisi sit minorenns, qui tantum
debet restituere ipsam arrham. Patet ex *L.*
Mulier cit. ubi etiam hujusmodi arrhæ ap-
probantur.

Potes. cur potius liceat apponere arrhas,
quàm poenas? cum illæ non minùs videan-
tur repugnare libertati Matrimonii, quàm
poenæ. Resp. esse disparitatem, quòd arrhæ
maturiori consilio soleant apponi, propter
earum in præfenti traditionem & receptio-
nem, & communiter non sint ita magnæ;
proclivior enim quisque est ad obligandum
se verbo, quàm ad pecuniam numerandam
aut rem tradendam. Deinde non currit ar-

Herincx Sum. Theol. pars I.

gumentum à pari in jure positivo, quod de
facto irritavit poenas, non autem arrhas.
vide Sanchez l. 1. d. 35.

QUÆSTIO IV.

Quibus ex Causis Sponsalia dis-
solvantur?

PRIMÒ dissolvuntur Sponsalia mutuo
contrahentium consensu. Patet ex c. ^{32.}
Prætere hi, de Sponsalibus. Ratio est, quòd
quivis contractus naturâ suâ solubilis, sicut
ex mutuo contrahentium consensu nascitur,
sic & per eundem dissolvatur. Et hoc ve-
rum est, cùs sponsalia sint jurata: nam jura-
mentum contractui appositum instar acces-
sorii sequitur naturam ejusdem: cùmque
apponatur in commodum partis, hæc remit-
tente cessat obligatio.

Excipiuntur impuberes, qui sponsalia,
sive jurata sive non jurata, nequeunt ante
annos pubertatis mutuo consensu dissolve-
re, Jure sic disponente, ut puerorum levitati
occurratur, c. *De illis 1. & c. A nobis, de De-*
sponsat. impub. Postquam ad annos puberta-
tis pervenerint, possunt prohibitu resiliire,
etiam alterâ parte invitâ; modò id statim
fiat, id est, intrâ triduum, arg. *L. fin. c. De er-*
rore Advocatorum & L. fin. C. de Judiciis, ubi di-
citur illicò fieri, quod intrâ triduum fit.

Si autem quis ante pubertatem reclamave-
rit, & adeptâ pubertate non mutet volun-
tatem, censetur manere in ea retractatione,
inefficaci quidem primò, efficaci tamen,
quatenus perseverat postea moraliter. Uti
ratificatur alioquin sponsalia, si non re-
clamet statim post, quia eo ipso videtur in
voluntate pubertatem præcedente persiste-
re. Quòd si ex duobus impuberibus unus
altero priùs ad pubertatem perveniat, ve-
rosimiliùs non debet expectare alterum,
sed rationi consonum est, ut statim resiliire
possit: nam cùm possit alterius ætate com-
pletâ, eoque contradicente: quidni eodem
adhuc impubere? Si tempore contractûs
unus erat pubes, alter impubes, potest pro
libitu resiliire solus ille qui erat impubes.
Patet ex c. *De illis cit.*

Quòd si impuberes adjecerint spon-
salibus juramentum, putat *Præpositus quest. 9.*
dub. 9. & quidam alii, eos nihilominus pro-
babiliter posse licitè resiliire prohibitu. Sed
contrarium est communius & verius ex c.
Ex Interis Silvani 10. de Sponsalibus, ubi est
casus expressus. Quòd autem respondent
alii, esse casum, quo quis post pubertatem
non reclamaverat, gratis & non rectè di-
citur: nam dicit Pontifex esse cogendos ad
matrimonium ob religionem juramenti,
non autem quia non reclamarunt. Et sa-
nè, cogendi essent alioquin etiam citra ju-
rumentum, adeoque frustranea esset lex, si

*32. Sponsalia
puberum
etiam jura-
ta dissolvun-
tur mutuo
consensu.*

*33. Non jurata
impuberum
etiam con-
sensu unius
illico post
pubertatem
reclamave-
rit.*

*Aut in ve-
clamatone
priùs factâ
persistens.*

*Etsi alterius
pubertate
non expe-
ctat.*

*34. A juratis
tamen Spō-
salibus non
nisi mutuo
consensu ta-
les resiliire
possunt.*

tantum intelligenda esset, quando non reclamant tempore debito.

35.
Sponsalia
dissolvi
suspensio
impedimen-
tum dirimen-
s.

Secundo solvuntur sponsalia, si igitur sponsos aliquod impedimentum oriatum, v.g. si sponsus carnaliter cognoverit fororem sponsæ aut illius confanguineam in secundo gradu. Immo ad ea dissolvenda sufficere publicam impedimenti firmam, putat Navarrus, 22. num. 27. & alii. Et colligitur ex c. Cum in tua, de Sponsalibus. Fieri tamen potest, ut qui advertenter impedimentum hujusmodi posuit, obligetur vel ad petendam dispensationem vel ad reparandum aliter damnum sponsæ illatum. Vide *Dis. 1. dub. 38.*

36.
Igitur profes-
sio Religio-
sa.

Tertio solvuntur sponsalia per professionem Religionis approbatæ: nam præterquam quod ea sit impedimentum dirimens, solvit etiam matrimonium ratum, adeoque magis sponsalia. Cumque licitum sit contracto matrimonio rato ante consummationem ingredi Religionem invitâ comparte, ut deciditur cap. Verum, de Convers. conjugatorum; multo magis licitum id erit, contractis tantum sponsalibus, nisi obstat circumstantia specialis. Immo regulariter hoc esse licitum, et si sponsalia sint jurata, habet communior & verior opinio: eò quod sicut in contractu sponsalium ex constitutione juris subintelligitur conditio, Nisi Religionem ingrediar; sic ea subintelligatur in juramento apposito. Adde, quod illud sonum, & plerumque ingratum, aut etiam damnosum, femina præsertim, foret, contrahere matrimonium, animo mox resiliendi per ingressum Religionis.

Nec obstat, quod c. Commissum, de Sponsal. dicatur: Tutius est ei, religione juramenti servata prius contrahere, & postea, si elegerit, ad Religionem migrare. Nam solum id dicitur tutius, idque in casu quo instat tempus matrimonii implendi, & interim non plene determinatus deliberat de ingressu: præstabat enim tunc satisfacere juramento, bimestri adhuc ad deliberandum remanente. Vel certe debet sponsæ indicare suum, præpositum, & si ipsa desideret, prius contrahere: prout interdum posset esse per accidens necessarium ad legitimandam prolem prius susceptam, ad consulendum famæ ipsius sponsæ, cum qua intercesserat nimia familiaritas. Immo et si sponsalia fuissent non jurata, si aliter reparari non posset damnum filia virtute sponsalium defloratæ, debere reparatio damni per matrimonium præferri merito consilio ingrediendi Religionem.

37.
Sponsalia
suspenduntur
solum per
Religionis
ingressum
ad arbitrii
veniantis
in saculo.

Sed difficultas est, an sponsalia solvantur ipso facto per ingressum in Religionem, sive susceptionem habitus? In qua satis constat partem in sæculo manentem liberari ab obligatione, eò quod pars ingrediens censetur suo juri tacite renuntiare. Sed non liberari eum qui ingressus est novitiatum, si fortè egrediatur, habet

verborum contra Sanchez sup. d. 4. r. 5. *Dis. 1. dub. 32.* & alios. Ratio est: quia ingressus in Religionem non est incompatibilis cum permanentia obligationis Sponsalium; casu præmissis ex parte illius qui ingreditur. Potestque obligatio ista claudicare; uti patet non solum in casu fornicationis, quo soli innocenti est res resiliendi, sed etiam circa delictum in casu, quo conditio unius sit notabiliter deterior ob supervenientem paupertatem vel deformitatem; nec non in casu, quo pars una cedit juri suo. In præsentibus vero ingrediens Religionem cedit juri suo, & in casu excelsus conditionem suam apprehensione communi notabiliter mutat; ut proinde similiter obligatus merito censetur manere ex sua parte, si sponsa velit.

Quarto solvuntur sponsalia per susceptionem Ordinis sacri: quia est impedimentum dirimens. Votum tamen suscipiendi Ordinem sacrum & votum simplex castitatis non dissolvunt sponsalia ante contracta juxta communioem opinionem apud Sanchez d. 46. num. 9. contra multos oppositum probabiliter docentes. Ratio est, quod in contractu sponsalium, nec ex natura rei, nec ex dispositione juris, nec abundè subintelligi videatur conditio, Nisi voluero ducere vitam cælibem, aut suscipere sacrum Ordinem: sicut ex dispositione juris subintelligitur, Nisi voluero ingredi Religionem. Alias sane simili serè ratione contendere posset, subintelligi posse hanc conditionem, Nisi postmodum voluero à Matrimonio abstinere, sicque liberâs Deo fervire, etiam præcindendo à voto castitatis. Immo nec ipsa conditio amplectendi statum religiosum subintelligitur ex natura rei; sed solum ex dispositione juris, aut ex concessione divina, quæ permissit etiam dissolutio matrimonii rati. Unde et si sponsalia aut matrimonium inirentur etiam cum exclusione illius conditionis, nihilominus possent dissolvi. Quod clarum est non habere locum in aliis casibus; in quibus saltem posset sponsus excludere istam conditionem, sicut excludit per actuale matrimonium. Similiter non foret imprudens talis contrahendi modus: sicut non est imprudens ipse contractus Matrimonii, per quod tacite quis excludit ipso facto à se libertatem vitæ simpliciter castæ. Si enim prudenter quis excludat illam in præsentibus per matrimonium; cur non possit obviare ad statum istum exclusivum continentia? Hanc itaque etiam censetur prudenter excludere per promissum, dum inchoando statum matrimonialem facit absolutam & ex justitia obligantem Matrimonii promissionem, nisi in quantum jure aliter disponit; quod quidem disponit aliter quantum ad subintellectam tacite conditionem.

ditionem amplectenda Religionis, non autem emittendi votum simplex aut suscipiendi Ordinem sacrum. Ob quod etiam fit, quod post sponsalia licite suscipiatur Religio, non autem licite suscipiatur Credo sacer, juxta communioem opinionem.

Videtur nihilominus vovens castitatem aut susceptionem Ordinis sacri ex sua parte renuntiare velle sponsalibus. Votum præterea castitatis non modicam adfert mutationem in voyente; qui nempe debitum petere numquam valebit, quod foret contrari, præsertim, feminae, valde difficile.

Quotò solvuntur Sponsalia per Matrimonium cum alia valide contractum, etsi sint jurata, ut patet ex c. *Sicut ex litteris* & c. *Si inter virum, de Sponsal.* Si tamen aliud matrimonium contraxerit invalide, non videtur ipse à sua obligatione liberari: cum ex sua iniquitate non debeat reportare commodum. Tamen pars innocens etiam tunc liberatur: quia alter tentando aliud Matrimonium, fregit fidem suam, & tacite juri suo renuntiasse censetur. Dixi per Matrimonium, quia per alia sponsalia etiam jurata non solvantur priora: cum posteriora sint invalida, eò quod res aliqui obligata non possit alteri promitti. Idemque per consequens est de juramento, quo posteriora sponsalia forent firmata.

Dubium tamen est apud Doctores: an subsecuta copula cum posteriori dissolvantur sponsalia priora. Ubi in primis supponitur prioribus sponsalibus copulam non accessisse, quæ alioquin jure potiora forent. Deinde desloratam subpromissione conjugii esse ignarã priorum sponsalium; aliàs enim esset ipsa delicti particeps, & conscia nullitatis contraxisset secunda sponsalia. Quibus suppositis, ad hæc videtur juri conformius, non dissolvi priora sponsalia, nisi prima renuntiaverit suo juri. Quod utique semper potest, & pro libitu sponsalia rescindere, quando pars contra fidem datam conatur alia sponsalia inire, etiam independentè à copula: sic enim præstat alteri sufficientem causam recedendi à sponsalibus, utpotè à quibus ex se conatus est recedere, quibusque eo ipso censetur renuntiare. Aliàs irrita est fides posterior propter priorem; cujus vim non evacuat per se copula subsequens cum secunda. Posset tamen æquitas sive charitas postulare, ut prior obligationem remittat, casu quo id absque illo vel notabili damno potest, quando posterior pateretur grave damnum hæc ratio ne evitabile. Possetque juxta Sanchez l. 1. d. 49. num 6. judex interpellatus tali casu compellere ad contrahendum cum posteriori.

Per subsequens porrò matrimonium priora sponsalia non tam videntur extinguì, quàm suspendi seu sopiri pro tempore, quo illud matrimonium durat: ideoque si contingeret uxorem mori ante prio-

rem sponsam, sponsus rursus eidem obligaretur. Non enim debet hic ex sua iniquitate commodum reportare, vel habere in suo arbitrio, ut ab obligatione contracta, quæ per se non extinguitur lapsu temporis, pro libitu suo se eximat. Impedimentum quoque matrimonii non est perpetuum, uti Ordinis sacri, aut solemnis professionis, sed durans ad vitam conjugis; adeoque hæc defuncta reviviscit prior obligatio, utpotè sublata incompatibilitate fortioris vinculi; quod non aliter poterat dissolvere prius, quàm quatenus cum hoc erat incompatible. Ob quod etiam votum seu sponsio castitatis Deo facta plenariè reviviscit, quàm primùm conjux est defuncta. Quemadmodum & ille, qui rem duobus in solidum vendidit, & uni tradidit (qui exinde potior est in detinendo dominio, juxta L. *Quoties. de rei vindicatione*) si rem venditam rursum postea consequatur, cogi potest eandem tradere primo emptori, nisi eidem antè satisfactum fuerit; ut rectè *Zoefius in l. 4. Decretal. tit. 1. de Sponsal. num. 34.* & consentiunt *Potius, Zypæus, Coninck* & plures alii, contra *Sanchez l. 1. d. 48. Dicastillo d. 1. dub. 37. Guinierrez, Bonacina* & plures alios. Confirmatur: quia nemo debet privari jure suo absque sua culpa, ut allegat ipse *Dicastillo dub. 39. num. 582.* Qui etiam fatetur, non obstantibus inconvenientiis, quas allegat n. 549. perseverare obligationem justitiæ ad priorem sponsam, si damnum illatum ei non sit aliter reparabile; vi cujus proinde posset obligatus manere ad illam duccendam soluto matrimonio: quidnè ergo suspensa manere possit, & soluto matrimonio reviviscere obligatio præcedentium sponsalium? Denique extinctio omnimodorum per subsequens matrimonium non oritur ex jure naturæ, uti satis ostensum est. Non statuitur etiam jure positivo c. *Sicut ex litteris*, & c. *Si inter virum, de Sponsal.* Ibi enim in textu solum declaratur matrimonium sic initum valere, veluti fortius vinculum inducens, adeoque ei cedere, quantum scilicet incompatible est, vinculum priorum sponsalium.

Sextò, si sponsa fornicetur post sponsalia, etiam jurata, potest sponsus resilire; ut clarè patet ex c. *Quemadmodum, de Jurejurando: Quoniam* (ut ibi dicitur) *in illo* (juramento) *talis erat subintelligenda conditio, Si restarem re-* *delicti in legem conjugii illa non peccaret.* Et quinquàm prædictum caput solum loquitur de sponsa fornicante, idem tamen est de sponso: nam eadem conditio subintelligitur in contractu sponsalium & juramento ex parte sponsæ: & ratio ibidem allegata valet in utroque, quod scilicet ob fornicationem possint etiam conjugati toro separari. Idem dicendum est juxta Doctores communiter; si sponsa vi opprimatur, quia etsi tunc non peccet in legem

pendit potius quam extinguat prima sponsalia, si prior sponsa velit.

43. Subsequens fornicatio alterutrinus dat laço potestatem, et si sponsalia sunt jurata.

Id est, quantumvis sponsa vi foret oppressa.

An uterque fornicetur sit locus compensationis delictorum.

conjugii, tamen in estimatione humana fit notabiliter vilior. Propter quod etiam juxta Sanchez, Guistierrez & alios passim non datur compensatio delictorum, si uterque fornicetur post sponsalia: etsi enim quoad fractionem fidei tacta sit quædam compensatio, non tamen quoad vilitatem notabilem, quæ specialiter oritur in sponsa, ex cujus parte idcirco supervenit notabilis mutatio, etiam independentem à fractione fidei: ut proinde solus sponsus videatur posse resilire. Quamvis Bonacina & alii existimant neutrum posse resilire: uti nec solvere totum post matrimonium, si uterque adulteretur. Verum hanc compensationem in adulterio jura statuunt: ubi etiam non spectatur quis gravius, uti nec quis sæpius deliquerit. Dissolutio insuper sponsalium est facilior: & in presenti locum habet causa sufficiens spectando regulam receptam apud Doctores.

44. Quia si solum turpes tactus sint admissi.

Insuper existimant Doctores posse sponsum resilire, si sponsa permittat se turpiter ab alio tangi. Si autem idem permittat sponsus non idcirco statim posse resilire sponsam docet Sanchez d. 55. num. 5. & alii: eod quod talis tactus, saltem si non sit frequens, non faciat notabilem mutationem in sponso, sicut facit in sponsa. Varii tamen existimant esse simpliciter sponsæ liberum resilire ob hoc, quod per hujusmodi tactus frangat sponsus fidem datam sponsæ: in contractu autem sponsalium subintelligatur conditio, nisi is peccet in legem conjugii seu desponsationis. Ad quod tamen responderi posset, non esse completam aut adeo notabilem fidei fractionem.

45. Quia si fornicatio præcesserit sponsalium.

Dixi: Si sponsa fornicetur post sponsalia: quia si fuerit antè fornicata, & hoc sponsus sciverit, non potest resilire; potest tamen, quando nescivit, & noluisse contrahere, si antea scivisset. Ita communiter Doctores apud Sanchez d. 63. Secus est de sponso, qui etsi subinde fornicatus fuerit, & hoc sponsa ignoraverit, non ideo hæc poterit resilire. Ratio est, quod fornicatio reddat sponsam, non autem sponsum, notabiliter viliozem. Excipe, nisi frequenter & cum pluribus fuerit fornicatus, sic ut conferretur huic vitio impense deditus: quo casu timeri possent in futurum similia, & probrosum foret feminæ scortatorem hujusmodi ducere. Item, nisi habuerit prolem ex fornicatione. Immo præexistentia prolis legitimæ ignorata juxta Coninch disp. 23. num. 62. dat causam resiliendi, uti reddit matrimonium difficilius, tum ob alimentationem, tum ob periculum discordiarum.

46. Qualiter solvantur sponsalia ob discessum sponsi in remotas terras.

Septimò, quando sponsus (idem censetur dispositum de correlativo, scilicet sponsa) insciã seu non consentiente sponsa, dimissã terrã (scilicet animo non redeundi, adeoque dimittendo domicilium, ut notant Doctores, & sonat modus loquendi c. De illis, de Sponsalibus) se transfert ad alias par-

tes seu regiones, liberatur sponsa à sponsalibus, etiam juratis, sic ut liberum ei sit ad alia vota transire, ut dicitur c. cit. ubi nullum tempus proponitur, quo sit expectandum: ut proinde hæc in parte videatur recessum à jure civili, quo sponsæ erat expectandum biennio, si sponsus abisset in eadem provincia, vel triennio, si in alia; vel donec causa cesset, si contingeret sponsum abesse ex causa necessaria. Immo ipso recessu hujusmodi satis indicat sponsus velle renuntiare sponsalibus. Si tamen discedat in locum propinquum, unde brevi speratur rediturus, expectandus est, aut requirendus, ut intra certum tempus contabatur.

Octavò, si tam sponsus, quam sponsa presentes sint, sed unus est in mora, ne matrimonium contrahatur: tunc si matrimonio sit præfixus certus dies, matrimonio ultra illum dilato innocens sit liber, elapso die verè efficitur liber: præsertim si dilatio sit culpabilis: si verò non sit hoc modo præfixus dies, innocens est liber, quando pars est in tanta mora, ut prudenti iudicio censetur renuntiasse sponsalibus: sed fidem fecisse; vel, etiamsi mora sit inculpabilis, iudicetur quod concurrentes circumstantias nullo modo alterum voluisse se ad tantam moram obligare.

Nonò, quando supervenerit quodcumque grave vitium contractui sponsalicio, etiam jurato, sive mutatio tam notabilis, ut ea cognita juxta communem agendi modum pars merito noluisse contrahere, potest resilire. Ita communiter Doctores. Et colligitur ex c. Quemadmodum, de Jurejurando, si superveniat lepra, paralyticus, notabilis corporis deformitas, morus asperitas, notabilis infamia, paupertas &c. Item si sponsa ejulve parentes recuset dare dotem, saltem quando erat promissa.

Decimò possunt sponsalia dissolvi ex futuro matrimonio gravia scandala vel mala merito timeantur, v. g. graves inimicitie inter sponsum, vel inter consanguineos &c. Ratio est: quia non tenetur quis cum magno suo damno aut proximi scandalo stare promissis: immo potest esse, ut cogatur desistere ad avertenda scandala. Non tamen per hoc licitum erit parentibus v. g. aut aliis propinquis absque alia causa impedire ne filii aut conjuncti stent fidei à se præstitæ, prout stare ex justitia tenentur: ad implendum in omni foro compelli possunt: adeoque alii injustè impediendo peccant.

Denique generalis & recepta apud Doctores regula est, posse solvi sponsalia, etiam jurata, quando cumque emergit nova causa vel accidit mutatio aut occurrit inconscientia hujusmodi, quæ si ab initio fuisset, meritò & rationabiliter homines talis status & conditionis à promittendo retraxissent: eò quod sic videatur accipienda & limitanda promittentium hac in re intentio, in qua

quod ob difficultatem & insolubilitatem Matrimonii exigitur major libertas & libens complacencia.

Potes, An si causa sit sponsalibus praevia, sed latens incipiat apparere, quae sufficiens ad illa solvenda, si de novo supervenisset, possint pariter ea dissolvi? Resp. Affirm. Ita Doctores communiter. Probatur: quia censetur similis intentio, uti dum de novo causa supervenit. Et aequaliter impletio sponsalium redditur difficilior. In Jure quoque paria sunt, non esse, & non apparere; item de novo advenire, & de novo apparere. Vide Sanchez d. 63. Hoc tamen est limitandum, quando ignorantia seu error est causa sponsalium. Secus est, quando equidem fuissent initia, etsi notitia adfuisset: tunc enim impletio sponsalium non redditur difficilior, quam si non fuisset notitia defectus ante contracta sponsalia; tunc quoque non potest subintelligi modus aut conditio: tunc etiam cessat praesumptio de defectu intentionis. Quod si dubitet quis, an dum iniit sponsalia ita esset affectus erga sponsam, ut haberet ad hunc voluntatem se obligandi, etiam si scivisset vitium occultum, censet *Dispositio n. 623.* id pendere ex gravitate vitii, seu mutationis: si enim illa gravis sit, censetur non habuisse affectum seu voluntatem se obligandi: quia fortissima praesumptio defumitur ex communiter accidentibus, ut recte *Menochius l. 1. de Praesumpt. q. 18. n. 1.* Homines vero communiter nolunt se obligare, quando adeo notabilis mutatio rerum, vel apparet notabile vitium, ut notat Sanchez d. 63. *in fine.* Quod autem c. *Quemadmodum, de Jure jurando* dicitur: *Si quis juraverit ducendum aliquam in fornicationem, non potest ei fornicationem opponere praecedentem;* intellige cum Doctoribus communiter, quando etiam notitia hujus fornicationis fuit praecedens sponsalia.

Hinc vero non recte infert *Basilius Pontius l. 12. c. 18.* tali casu sponsalia ab initio non valuisse: cum ad fuerit consensus simpliciter circa materiam substantialem contractus. Neque enim contractus sponsalium, etsi involvat varias quasi conditiones seu potius modos & conventiones, ideo censeri debet conditionatus, sic ut ejus valor ab illarum eventu aut veritate dependeat, quasi si causa dissolvenda praecedat, non valeat a principio (ut vult *Pontius*) aut superveniat, suspendatur usque ad eventum aut non eventum causae: nam vere valuit ab initio, & latens perseverat, etiam dum causa jam supervenit, ut supponitur c. *Quemadmodum, de Jure jurando*: dum ibidem dicitur, sponsam fornicantem fregisse idem desponsationis. Falsum tamen id esset, si suspendatur usque ad eventum vel non eventum conditionis; immo falso diceretur praecessisse simpliciter desponsationem. Deinde alioquin ex sponsalibus simpliciter & absque addita conditione iniit non oriretur publica honestas; utpote

Herim. Sum. Theol. pa. IV.

quae non oritur, nisi ex sponsalibus absolutis c. *un. De sponsalibus in 6.* Constat tamen non oriri ab initio etiam tunc, quando postea advenit, vel latens innotescit causa resiliendi. Itaque conditio tantum est impropria, seu tacita conventio, qua fidem quis dat conjugii absolute & ex nunc, reservata tamen facultate resiliendi, quando nova causa notabilis superveniret, aut latens innotesceret; quod stat cum valore contractus absolute ab initio. Immo etiam postea sic manet liber ad resiliendum, ut possit non resiliere, & tamen alter plerumque ex sua parte maneat obligatus. Idque est magis consonum rationi & menti contrahentium. Porro impropria conventionem tacitam non facere contractum conditionatum, patet ex *L. Conditiones quae extrinsecus ff. de Conditionibus*: solum enim est causa sufficiens ad dissolvenda sponsalia, quae ab initio sic sunt contracta, ut quis voluerit quidem se ex nunc obligare, tamen non voluerit se obligare ad non resiliendum casu quo tale quid contingeret aut apparet. Ita Doctores communiter testat Sanchez d. 67.

Potes II. An ad dissolvendum sponsalia requiratur sententia judicis; Resp. si manifeste constet sponsalia ob aliquam causam esse soluta, aut subesse causam sufficientem ea solvendi, posse partem resiliere propria sua auctoritate, non expectata sententia vel declaratione judicis. Ita Doctores quasi communiter: eo quod nec jure positivo, nec ex natura contractus plus requiratur. Interdum tamen ad evitandum scandalum, sive ad satisfactionem Ecclesiae, opus est judicis sententia. Quod scandalum cessat, quando sponsalia sunt occulta. Uti etiam quando causa dissolvendi est publica & aperta sufficiens. Quod si etiam sponsalia sint publica & causa adeo occulta, ut non possit coram iudice probari, adhuc juxta Sanchez disp. 69. num. 7. inutilis esset imploratio judicis, ipseque utitur jure suo recuperandi rem sibi debitam, quam potest propria auctoritate recuperare, dum nequit in iudicio.

Itaque si dubitetur de sufficientia causae, aut moraliter non constet esse sufficientem, requiritur juxta Sanchez supra sententia judicis ob probabile periculum injustitiae, dum spoliatur alter in dubio jure sibi acquisito. Immo in puro dubio, si post discussionem perseveret dubium, si ve de existentia causae (quod est dubium facti) si ve de illius sufficientia (quod est dubium juris) nequidem in foro externo potest fieri dissolutio: fieret enim injuria parti possidenti jus alias certum ex sponsalibus certis.

Postremo dubitatur, an laborans aliquo defectu occulto, qui cognitus partem a sponsalibus contrahendis averteret, & a contractis resiliendi justam causam daret, nihil

53.
An dissolutio sponsalium exigat sententiam judicis.

54.

An occulto defectu laborans possit nihilominus contrahere sponsalia, & ad implentionem surgere compariem ignoratam.

nihilominus possit cum illius ignaro sponsalia contrahere, eumque cogere, ut contracta impleat? Resp. Neg. quando defectus ille foret parti perniciosus, v. g. lepra &c. quia hoc esset innocenti causare notabilem perniciem. Unde sicut volenti ædificare domum non licet vendere ligna occultè cariola, nisi vitium aperiatur, sic nec licet contrahere sponsalia, multò magis ad ea implenda cogere, nisi vitium notabiliter perniciosum aperiatur. Similiter ex charitate saltem non licet, quando gravia incommoda sequerentur ex eo, quòd defectus postea detegendus credatur. Alias non tenetur quis volenti secum contrahere aperite suos defectus, etsi reddant nuptias notabiliter minùs expetibiles, v. g. quòd sit vi vel spontè corrupta, deformis, pauper, ignobilis, cum tamen putetur virgo, pulchra, dives, nobilis. Ita *Coninck d. 23. dub. 12.* & alii plures: quia non tenetur se ipsam infamare aut defectus suos propalare, quamdiu aliis non nocent: neque tacens decipit alium, sed hic decipitur à se ipso in re, quam ipsi incumbit diligenter investigare: neque debet ab altera parte discere defectus illius; ita enim in ipso humano commercio positum est, ut quisque in hoc contractu notitiam de qualitatibus alterius capiat. Quòd si etiam defectus sint tales, qui moraliter deprehendi nequeunt, eò minùs quis est cogendus suas maculas exponere, neque

etiam in circo à matrimonio abstinere, si desponsanda fuerit fornicata. Unde nec Confessarii id celantes culpam damnant. Si tamen dolo inducat partem ad contrahendum, fingendo se nobilem, divitem &c. facit alteri injuriam, & graviter delinquit. Quàmvis non censeat fraus cuius generis, si puella desponsata conetur inducere hunc defectum occultare. Immo etiam expressè dicat se esse virginem, excusant eam Doctores à mortali: quia nempe hoc spectat ad tuendam eam famam. Et consequenter si rogata utatur æquívocatione, excusari posset ab omni peccato. Talis tamen prudenter adlaborabit ad defectum illum occultandum in congressu: ne conjux istum deprehendens eam, odio habendi & malè tractandi occasionem sumat.

Sed an post sponsalia contracta possit pars defectus ignara cogi ad matrimonium contrahendum, supposito quòd non sit dolo inducenda, difficultatem habet. Varii existimant quòd non, præsertim quando esset defectus, qui redderet nuptias valde incommodas innocenti; ut est pauperas, ignobilitas &c. Tamen magis consequenter *Coninck supra* & plures alii putant posse: eò quòd per sponsalia valida sit acquisitum jus ad matrimonium, quo per talem defectum non privatur alter, quousque pars facta defectus conscia tale jus elidat.

DISPUTATIO SECUNDA:

De Matrimonio secundum se.

QUESTIO I.

Quid sit Matrimonium, Quando institutum, Et an licitum aut debitum?

I. Matrimonium, Nuptia, unde sic dicitur.

MATRIMONIUM sic vocatum à fine, qui est ut femina efficiatur mater filiorum; dicitur etiam Cōjugium, eò quòd vir & mulier communi jugo subdantur: item Connubium & Nuptiæ, eò quòd mulier viro tradita soleret velo quodam obnubi, & quasi nube tegi.

In matrimonio spectatur primò contractus,

Ipso Matrimonio porrò tria consideranda sunt. Primò ipsa Matrimonii contractio sive contractus matrimonialis; qui à *Scoto d. 26. num. 17.* definitur: *Maris & femine mutua translatio corporum suorum pro usu perpetuo ad procreandam prolem debite educandam.* Secundò status permanens, vinculumque stabile ex contractu resultans, quòd *Scotus supra* describit: *Vinculum indissolubile inter marem & feminam ex mutua translatione potestatis corporum suorum in se invicem facta ad procreandam prolem*

Secundò status seu vinculum consequens,

debitè educandam. Quòd quidem vinculum est mera denominatio extrinseca ex præterito contractu desumpta, v. cuius contractantes verè manent inter se colligati cum quodam dominio & subjectione. Superflue autem & infundatè statueretur hoc vinculum in aliquo alio superaddito.

Tertio spectanda est copula subsequens: ad quam vi Matrimonii datur petendi potestas, & reddendi obligatio. Quæ tamen potest juxta infra dicenda per pactum excludi: & multò magis ipsa actualis copula potest separari à Matrimonio, etsi ipsa istud numquam sequatur. Ab hac xerò dicitur Matrimonium consummatum, uti ante copulam dicitur solum ratum. His accedit pro tempore Legis novæ quarta consideratio Matrimonii, quatenus scilicet (ut postea dicitur) est Sacramentum. Quæ tamen ratio est accessoria ipsi contractui matrimoniali, quem Christus elevavit ad dignitatem Sacramenti. Neque enim (ut constat) ipsum vinculum matrimoniale est Sacramentum conferens gratiam, uti nec signum sensibile, nec conjuges sanctificans suo